

Інститути спільного інвестування та інститути –регулятори, їх завдання та повноваження

План

- 1. Пайові та корпоративні інвестиційні фонди***
- 2. Компанії з управління активами (КУАП)***
- 3. Саморегулюючі організації професійних учасників фондового ринку в Україні, їх завдання та повноваження***

1. *Пайові та корпоративні інвестиційні фонди*

- З 2001 року в Україні інвестиційні фонди та взаємні фонди інвестиційних компаній перетворені на нові структури під загальною назвою – ***інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди – ІСІ)***
- Для участі в інвестиційному фонді інвесторові необхідно придбати пай у цьому фонді або його цінні папери (акції або інвестиційні сертифікати), які випускає інвестиційний фонд
- Кошти отримані від інвестицій фонд використовує для **прямих та портфельних інвестицій**
- ***Пряма інвестиція*** – господарська операція, що передбачає внесення коштів або майна до статутного фонду юридичної особи в обмін на корпоративні права, емітовані цією юридичною особою
- ***Портфельна інвестиція*** – господарська операція, що передбачає придбання цінних паперів, деривативів та інших фінансових активів за кошти на фондовому ринку

Реінвестиція – господарська операція , що передбачає виконання капітальних або фінансових інвестицій за рахунок доходу ,отриманого від інвестиційних операцій

- Ухвалений у 2001 році Закон України “ Про інститути спільного інвестування) надає наступні визначення основним термінам:
- **Інститут спільного інвестування – (ICI)** – це корпоративний інвестиційний фонд або пайовий інвестиційний фонд, який здійснює діяльність пов’язану з об’єднанням (залученням) коштів інвесторів з метою одержання прибутку від вкладення їх у цінні папери інших емітентів, корпоративні права та нерухомість .
- Законом передбачено створення в Україні таких іститутів спільного інвестування:
- **-ICI – відкритого типу;**
- **- ICI – інтервального типу;**
- **- ICI – закритого типу ;**
- **- ICI у вигляді пайових інвестиційних фондів**
- **- ICI у вигляді венчурних фондів;**

ICI відкритого типу - інститути, що беруть на себе зобов'язання здійснювати викуп цінних паперів, емітованих цим ICI в будь - який час на вимогу інвесторів. Обіг цінних паперів можливий лише шляхом викупу компанією й спадкування, дарування. Дані ICI можуть бути лише диверсифікованого типу.

- ***ICI інтервального типу*** – інститути, які беруть на себе зобов'язання здійснювати на вимогу інвесторів викуп цінних паперів, емітованих цим ICI з певною періодичністю протягом обумовленого в проспекті емісії строку, але не рідше одного разу на рік. Ці ICI можуть бути лише диверсифікованого типу.
- ***ICI закритого типу*** – інститути, які не беруть на себе зобов'язань з викупу емітованих ними цінних паперів до моменту ліквідації або реорганізації цього інституту. Дані ICI можуть створюватися лише на заздалегідь обговорений строк.
- ***Цінні папери ICI*** – це акції корпоративного інвестиційного фонду й інвестиційні сертифікати пайового інвестиційного фонду
- ***Дивіденди по цінних паперах ICI відкритого та інтервального типу не нараховуються і не виплачуються***

ІСІ вважається диверсифікованим, якщо він одночасно відповідає таким вимогам:

- - кількість цінних паперів одного емітента в активах ІСІ не перевищує 10% загального обсягу емісії;
- - сумарна вартість цінних паперів, що становлять активи ІСІ, за кількістю більше ніж 5% загального обсягу їх емісії, на момент їх придбання не перевищує 40% вартості чистих активів ІСІ;
- не менше 80% загальної вартості активів ІСІ складають кошти, ощадні сертифікати, облігації підприємств і облігації місцевих позик, державні цінні папери, а також цінні папери, допущені до торгів на фондовій біржі або в ТІС;

Диверсифіковані ІСІ підходять інвесторам, яким необхідний невеликий, але гарантований дохід з мінімальним ризиком.

ІСІ, що не мають усіх ознак диверсифікованого ІСІ, є не диверсифікованими.

Венчурні фонди

- Відповідно до Закону , у випадку якщо не диверсифікований ІСІ закритого типу здійснює винятково приватне розміщення цінних паперів власного випуску й активи якого більше ніж на 50% складаються з корпоративних прав і цінних паперів, не допущених до торгів на фондовій біржі або ТІС, він вважається **венчурним фондом**
- **Венчурні фонди мають наступні особливості:**
 - - учасниками венчурного фонду можуть бути тільки юридичні особи;
 - - від учасників вимагаються великі інвестиції;
 - - учасники можуть мати як надприбутки так і великі втрати (ризик максимальний)
- Розміщення цінних паперів здійснюється виключно приватно, що вимагає довірчі відносини між учасниками фонду та компанією з управління активами

Активи венчурного фонду можуть повністю складатися з акцій, корпоративних прав, іпотечних цінних паперів, а також цінних паперів, які не допущені до торгів на біржі та ТІС

- Компанія з управління активами венчурного фонду бере участь у керуванні діяльністю емітента, корпоративні права якого знаходяться в активах фонду, якими ця компанія управляє.
- Винагорода компанії встановлюється в співвідношенні до вартості розміщеної емісії інвестиційних сертифікатів та їх номінальною вартістю й різницею між витратами на придбання активів фонду та доходами від їх реалізації.
- Винагорода компанії виплачується коштами.

Корпоративні та пайові інвестиційні фонди

- ***Корпоративний інвестиційний фонд (КІФ)*** – це ІСІ, створений у вигляді публічного акціонерного товариства та який здійснює діяльність винятково зі спільного інвестування. Діяльність здійснюється на основі Статуту та Регламенту .
- **Регламент** – це документ, який визначає особливості діяльності ІСІ й затверджується Загальними зборами акціонерів та Наглядовою радою і підлягає реєстрації в Єдиному державному реєстрі інститутів спільного інвестування;
- *КІФ може бути:*
 - інтервальним;
 - відкритим та закритим;
 - диверсифікованим та не диверсифікованим;

Корпоративні фонди випускають тільки прості іменні акції.
Розмір статутного капіталу – не менше **1250** мінімальних заробітних плат

- **Випуск корпоративним інвестиційним фондом векселів, облігацій, похідних цінних паперів, а також похідних паперів на основі акцій цього ІСІ забороняється.**
- **КІФ не має права відмовлятися від викупу власних акцій. Інвестори мають право придбати акції тільки за кошти.**
- **Фонд не має права розміщувати свої акції за ціною, нижче номінальної вартості й нижче вартості чистих активів корпоративного інвестиційного фонду, розрахованого на одну акцію**

Пайові інвестиційні фонди

- ***Пайові інвестиційні фонди (ПІФ)*** – це активи (не фірма і не господарче товариство) , які належать інвесторам на праві загальної часткової власності, перебувають в управлінні компанії з управління активами й ураховуються останньою окремо від активів і результатів діяльності керуючої компанії.
- ПІФ може бути:
- - відкритого та інтервального типу;

Інвестор передає свої кошти в управління фонду, купуючи інвестиційні паї (інвестиційні сертифікати), які випускає (розміщує) керуюча компанія

ПІФ не є юридичною особою, що є звільненням учасників фонду від подвійного оподаткування

При одержанні фондом доходів керуюча компанія не має сплачувати податок на прибуток, а інвестор сплачує відповідно до законодавства

Емітентом інвестиційних сертифікатів ПФФ має виступати компанія по управлінню активами, що створила даний фонд. Підписка на акції може бути публічна та приватна.

- Керуюча компанія має можливість формувати і управляти кількома фондами.

Сам ПФФ не утворює штат керівників та службовців, що зменшує витрати фонду.

Дивіденди по інвестиційних сертифікатах відкритого й інтервального пайового інвестиційного фонду не нараховуються й не виплачуються

Доход учасників цих ПФФ може утворюватися за рахунок зростання вартості активів і викупу сертифікатів за ціною, що перевищує цінупокупки

Управління активами інститутів спільного інвестування

- Управління активами ІСІ здійснює **компанія з управління активами (КУА)**

КУА – господарське товариство, що здійснює професійну діяльність з управління активами ІСІ на підставі ліцензії, виданої НКЦПФР.

Це структура, що виконує функції інвестиційного керуючого .

КУА - це юридична особа, де сполучення управління активами та інші види професійної діяльності на ринку цінних паперів не допускається

КУА може здійснювати одночасно управління активами кількох ІСІ.

Діяльність з управління активами як професійна діяльність на ринку цінних паперів може бути таких видів:

- діяльність з управління активами ІСІ, що може здійснювати компанія з управління активами;
- діяльність з управління активами пенсійних фондів, які можуть виконувати КУА, професійний адміністратор недержавних пенсійних фондів, банк що утвореного ним корпоративного пенсійного фонду.

Ліцензування діяльності здійснюється – Українською асоціацією інвестиційного бізнесу.

КУА виконує наступні функції:

- надає послуги щодо купівлі, продажу цінних паперів ІСІ та їх викупу;
- працює на ринку тільки з професійними учасниками (торговцями);
- розраховує вартість чистих активів ІСІ на кінець кожного робочого дня на основі заявок корпоративних та пайових інвестиційних фондів;
- КУА несе майнову відповідальність заподіяні фондам збитки у разі неефективного управління або бездіяльності з їх активами

Вартість чистих активів ІСІ відкритого типу визначається до кінця кожного робочого дня.

- **Вартість чистих активів ІСІ** інтервального та закритого типу визначається до кінця робочого дня , що передує дню прийому заявок на розміщення й викуп цінних паперів, але не рідше , ніж раз на квартал
- **Активи ІСІ** у формі цінних паперів повинні зберігатися у хранителя (крім активів венчурного фонду) . Кожний інвестиційний фонд повинен мати лише одного зберігача. Зберігач має право здійснювати контроль за діяльністю компанії щодо порядку розрахунку вартості чистих активів ІСІ, розміщення й викупу цінних паперів ІСІ.
- **Ведення реєстру** власників іменних цінних паперів ІСІ здійснюється реєстратором або хранителем.

Саморегулюючі організації в Україні

Саморегулююча організація в Україні – це добровільне об'єднання професійних учасників ринку, яке не має на меті одержання прибутку, а створене для захисту інтересів своїх членів, інтересів власників цінних паперів та інших учасників ринку та зареєстроване НКЦПФР.

Саморегулююча організація є безприбутковою організацією з правами юридичної особи, має самостійний баланс, рахунки в банках, печатку, штампи та банки із власним найменуванням.

Саморегулюючою організацією може бути:

- громадські організації фізичних осіб професійних учасників ринку цінних паперів;
- об'єднання юридичних осіб професійних учасників ринку цінних паперів;
- Асоціації учасників фондового ринку

Мета діяльності СРО

- ❖ Впровадження заходів щодо захисту клієнтів, інвесторів і дотримання етичних норм і правил поведінки між членами СРО та клієнтами ;
- ❖ Розроблення документів та правил здійснення операцій з цінними паперами, регламентів, вимог до професійної кваліфікації фахівців – учасників СРО;
- ❖ Професійна підготовка та підвищення кваліфікації фахівців – учасників СРО, уповноважених здійснювати операції з цінними паперами;
- ❖ Інформування своїх працівників щодо нових правил, норм законодавства та змінах, які відбулися на фондовому ринку;
- ❖ Забезпечення високого професійного рівня діяльності учасників ринку цінних паперів
- ❖ Впровадження ефективних механізмів розв'язання суперечок між учасниками саморегулюючої організації та їх клієнтами

Учасники СРО не отримують прибутки від її діяльності, їхнє майно та кошти формуються за рахунок внесків її засновників та учасників, їх діяльності. Майно та кошти СРО спрямовуються на забезпечення досягнення мети організації та покриття витрат, пов'язаних з їхньою діяльністю

На підставі Закону України " Про державне регулювання ринку цінних паперів України " СРО може мати право:

- перевіряти діяльність своїх учасників;*
- давати дозволи (свідоцтва) особам, які здійснюють професійну діяльність;*
- представляти інтереси своїх учасників у НКЦПФР;*
- розробляти, відповідно до законодавства стандарти, правила та вимоги до операцій на фондовому ринку;*
- збирати, аналізувати та обліковувати операції з цінними паперами. Формувати аналітичні звіти та довідки про стан фондового ринку України;*
- проводити навчання фахівців за напрямками діяльності відповідно до вимог часу.*

Поняття про довірче управління майном та коштами

Довірче управління майном - це самостійна діяльність керуючого по найефективнішому здійсненню від свого імені повноважень власника в інтересах останнього чи зазначеної ним третьої особи

На фінансових ринках довірче управління майном(активами) найчастіше називають **трастом** (від англ. “довіра”)

Трастові операції – це довіра, надана особі, якій ставиться (передається, найчастіше тимчасово) за договором довірчого управління право власності на певне майно і яка зобов’язується зберігати, управляти або використовувати майно в інтересах іншої особи.

Траст може розглядатися як розщеплення права власності на три складові:

- ❑ **Право водіння власністю** : це право належить особі, що має законні права на дане майно і передає його в управління;
- ❑ **Право управління і розпорядження цією власністю**: це право здобуває особа, яка обрана власником майна й має відповідні повноваження на управління майном;
- ❑ **Право одержання доходу** ,що утвориться внаслідок управління цією власністю. Це право звичайно належить особі, що призначається власником майна, або самому власникові.

Виходячи з принципів розщеплення права власності при трастових операціях, суб'єкти діяльності трасту поділяються на три види:

- ✓ **Довіритель** – власник майна, клієнт трастової компанії, що передає визначені договором свої активи трастовій компанії для управління, користування й одержання доходів. У деяких країнах довіритель називається **засновником трасту (settler)**
- ✓ **Керуючий, або трасті** – особа, якій довіряють у зв'язку з передачею їй в інтересах довірителя права володіння, користування й розпорядження майном довірителя. Керуючого трастом часто називають **фудуціарієм**. Про особу кажуть, що в неї договірне право власності.
- ✓ **Бенефіціант, або вигодоотримувач** – особа, в інтересах якої здійснюється управління власністю. Також цей термін застосовується при страховому полісі а також при оформленні банківського акредитива

Довірчим керуючим може бути як фізична так і юридична особа а також державне підприємство.

Об'єктами довірчого управління можуть бути рухоме і нерухоме майно, цінні папери і грошові кошти

Види та форми трасту:

- ***Приватний траст*** має заздалегідь відоме коло бенефіціантів;
- ***Публічний траст*** працює з невідомим колом бенефіціантів
- ***Трасти довірчого права (заповідальні трасти)***

У виконанні трастової діяльності можливі такі дві основні форми трасту:

- Керуючий трастом може виступати як **повний представник**, який повністю розпоряджається майном, переданим у довірче управління, і передана власність реєструється на ім'я повного представника. При цьому не потрібно згоди власника майна на проведення тих чи інших конкретних операцій.
- Управляючий трастом може виступати як **агент**, який виконує з доручення клієнтів (довірителів) операції з власністю, не маючи права самостійно розпоряджатися цією власністю.
- За українським законодавством, при представницькій діяльності з приватизаційними цінними паперами і отриманими за них акціями АТ, трастові компанії мають виступати як **агенти**

Трастові послуги комерційних банків для фізичних осіб

- ❖ **Траст з передачі ЦП у спадщину;**
- ❖ **Розпорядження ЦП на підставі заповіту після передачі їх у спадок в інтересах спадкоємця;**
- ❖ **Прижиттєвий траст - розпорядження ЦП живої особи на користь або на користь, вказаної ним особи;**
- ❖ **Опіка над ЦП недієздатних або частково недієздатних осіб.**

Позабіржовий ринок цінних паперів

На позабіржовому ринку цінних паперів утворюються торговельно-інформаційні системи установ, створених на певних умовах саморегулюючими організаціями чи посередниками для організованого продажу цінних паперів, метою яких є впорядкування цього ринку, підвищення його ефективності та прозорості

Особливості позабіржового ринку

- ✓ *У позабіржовому ринку відсутній єдиний фізичний центр для здійснення торгів з присутністю учасників торгів. Угоди укладаються через телефонні або комп'ютерні мережі.*
- ✓ *Правила реєстрації не дуже жорсткі і ціна визначається в більшості випадків шляхом переговорів.*
- ✓ *Учасники торгів часто виконують суміжні операції, тобто виконують функції і брокера і дилера;*
- ✓ *Позабіржовий ринок не достатньо прозорий, недостатньо інформації про ціни та обсяги торгівлі цінними паперами;*
- ✓ *Всі учасники даного ринку повинні мати відповідну ліцензію від державного органа, що регулює ринок цінних паперів*

Основні системи позабіржової торгівлі

- ❖ ***Організована міждилерська торгівля цінними паперами***
- ❖ ***Приватно – дилерська система торгівлі цінними паперами (INSTINET)***
- ❖ ***Система позабіржової торгівлі – “VIA VENDORS”***
- ❖ ***Система торгівлі “ дилер – інвестор – дилер ”***
- ❖ ***Позабіржова торгівля типу “ емітент-інвестор –емітент”***
- ❖ ***Система “ інвестор –інвестор”***